

PROCESSBESKRIVNING OCH HANDLINGSPLAN FÖR SPRÅK-, LÄS- OCH SKRIVUTVECKLING

2019 – 2020

FÖRSKOLAN - GYMNASIET

Planen antagen av skolledningen augusti 2019

HAGFORS KOMMUN

UTVÄRDERING AV PLANEN LÄSÅRET 2018-2019

Inför varje nytt läsår ska planen utvärderas och eventuellt ändras.

Utifrån utvärderingar av den senaste planen har dokumentet revideras. Detta görs av en arbetsgrupp bestående av kommunens förstelärare i språk-, läs- och skriv samt kommunens specialpedagoger.

Sedan 2009 har vi haft en genomarbetad språk-, läs- och skrivplan som regelbundet utvärderas. Vilka skolformer och enheter som har omfattats av planen har sett olika ut över tid, senaste planen omfattade förskoleklass till åk 3. Barn och bildningschef har nu beslutat att planen åter skall omfatta förskolan till och med gymnasiet.

Inför årets utvärdering/revidering har berörda arbetslag skickat in sina åsikter och förslag på revideringar till rektorer/chefer som sedan vidarebefordras till deltagarna i språk-, läs- och skrivplanens arbetsgrupp. Några av de förändringar som gjorts är reviderad läroplan för förskolan, obligatoriskt kartläggningsmaterial i förskoleklass samt mindre ändringar på grundskolan och gymnasiet. Under läsåret som gått har all personal i kommunen fått fortbildning i språk och kunskapsutvecklande arbetssätt inom projektet Urval 4. Detta arbete utvärderas separat. Annat som framkommit i utvärderingen är önskemål om att få återuppta de påbörjade samtalen och samarbetet över stadiegränserna, på ett strukturerat och schemalagt sätt då det annars är svårt att få till tider.

INLEDNING

Inläring och utveckling av språk-, läs- och skrivförmågor sker inte bara i svenskämnet utan i alla ämnen/kurser i skolan. Språk och lärande hänger oupplösligt samman liksom språk- och identitetsutveckling. Stor del av kunskapsförmedlingen bygger på att eleverna klarar av att läsa och inte bara det utan också att de lär sig behärska olika läsarter. Alla ämnen har sitt specifika språk och sätt att uttrycka sig därför måste man lära sig olika områdets fackspråk/ämnesord. Eftersom elever tar till sig och bearbetar information på olika sätt gynnas de av en variation av olika arbetssätt och verktyg. På så sätt blir undervisningen mer tillgänglig för alla elever och därmed ökar chansen att fler elever kan tillgodogöra sig undervisningen. Grundläggande för allt pedagogiskt arbete är att lärare/pedagoger har förmåga att skapa en tillgänglig undervisning där alla elever känner delaktighet.

SYFTE

Med en kommunal plan för språk-, läs- och skrivutveckling från förskolan till och med gymnasiet i Hagfors kommun är förhoppningarna att det ska skapas bättre förutsättningar för måluppfyllelse och utveckling inom läs- och skrivområdet. Planen ska vara ett stöd i processen. Det är viktigt att planen hålls levande och diskuteras på arbetslagsmöten och att en utvärdering görs varje år.

Planen syftar till att:

- väcka barns och elevers intresse och nyfikenhet för skriftspråket och läsning
- stärka förutsättningarna för att nå kunskapskraven
- öka förståelsen för läsformelns betydelse (läsning= förståelse x avkodning)
- genom observationer och kartläggning säkra elevens språkutveckling i grundskolan
- stimulera barn och elevers lust att tala, skriva, läsa och lyssna och därmed stödja deras personliga utveckling
- ge barn och elever kunskaper som behövs för kommande studier och arbetsliv
- synliggöra alla lärares ansvar för språk-, läs- och skrivutvecklingen

SPRÅK-, LÄS- OCH SKRIVUTVECKLINGENS PROGRESSION

FÖRSKOLAN

Språk, lärande och identitetsutveckling hänger nära samman. Förskolan ska därför lägga stor vikt vid att stimulera barnens språkutveckling i svenska, genom att uppmuntra och ta tillvara deras nyfikenhet och intresse för att kommunicera på olika sätt. Barnen ska erbjudas en stimulerande miljö där de får förutsättningar att utveckla sitt språk genom att lyssna till högläsning och samtala om litteratur och andra texter. Utbildningen ska ge barnen förutsättningar att kunna tänka, lära och kommunicera i olika sammanhang och för skilda syften. Därigenom läggs grunden till att barnen på sikt tillägnar sig de kunskaper som alla i samhället behöver. Förmåga att kommunicera, söka ny kunskap och samarbeta är nödvändig i ett samhälle som präglas av stort informationsflöde och kontinuerlig förändring. (Lpfö-18, sid 8)

Det viktiga är förståelsen för att man i förskolan bygger språk genom att få igång dialog och samtal, leka med sammansatta ord, rimma, stanna upp i sagan och reflektera. Där finns möjligheter att ge barn tid att lära sig i sin egen takt.

FÖRSKOLEKLASS

I förskoleklassen bygger man vidare på förskolans medvetna arbete med olika språklekar, bland annat rim och ramsor. Lekbetonade övningar som stimulerar eleven att stegvis upptäcka hur språket är uppbyggt samt språkets formsida. Som bas har man "Bornholmsmodellen" som är ett systematiskt uppbyggt och vetenskapligt utprovat program, vilket stimulerar och stärker elevens språkmedvetenhet utvecklar elevens språkliga och meningsskapande förmåga. Kartläggningen "Hitta språket" ska ge pedagoger som undervisar i förskoleklass, kunskap kring de elever som visar en indikation på att inte nå de kunskapskrav som sen ska uppnås i årskurs 1 och 3.

GRUNDSKOLAN

En god språk-, läs- och skrivförmåga är en förutsättning för att elever ska kunna tillgodogöra sig alla ämnen i skolan. Bristande förmåga inom dessa områden kan vara en orsak till misslyckanden i skolan. Därför är det viktigt att språk-, läs- och skrivutvecklingsfrågor uppmärksammas. Läsa och skriva är förmågor som hör ihop och förutsätter varandra. Läsning är en komplicerad färdighet som kräver omfattande övning för att kunna utvecklas. I läsning finns två moment, avkodning och förståelse: För att uppnå en god läsfärdighet krävs att båda momenten ska fungera väl. En annan faktor som har stor betydelse för läsningen är motivationen. Läskunnighet är nyckeln som skall ge tillträde till all annan

kunskap. Läs- och skrivkunnighet utvecklas inte spontant som talet gör utan det behövs vägledning och undervisning för att lyckas.

GYMNASIET

Gymnasiet bygger vidare på de kunskaper som eleven inhämtat från grundskolan, den nya skolformen betonar en tydligare progression av elevernas kunskaper. Alla ämnen på gymnasiet arbetar aktivt för att bidra till elevers språk-, läs- och skrivutveckling. I ämnet svenska är kärnan, språk och litteratur, där språket ses som människans främsta redskap för kunskapsutveckling, kommunikation och reflektion. Med hjälp av olika typer av medier och texter samt skönlitteratur får eleverna möjlighet att lära känna sin omvärld, medmänniskor och sig själv. All undervisning ska stimulera elevernas personliga utveckling genom att öka deras lust att tala, skriva, läsa och lyssna som även ger dem sådana kunskaper som behövs i arbetslivet och för kommande studier. (läroplan, examensmål och gymnasiegemensamma ämnen för gymnasieskola 2011, skolverket, s. 160)

FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR ÖKAD MÅLUPPFYLLELSE

ANSVAR FÖR BARNS/ELEVERS LÄS- OCH SKRIVUTVECKLING

Ansvar för barn/eleverna finns hos alla i elevens närhet. Vårdnadshavarnas stora betydelse måste framhållas vid de kontakter som skolan har med hemmen. I Samtliga läroplaner betonas att alla ämnen har ett gemensamt ansvar för elevernas språk-och kunskapsutveckling.

GODA LÄRMILJÖER

En god lärmiljö är mycket viktig. En varm, positiv tillgänglig och accepterande miljö ger trygghet och grogrund för alla elever. En elev är beroende av sina lärare och sina kamrater i skolan. Deras attityder, förväntningar och värderingar påverkar elevens självbild. I en väl utformad lärmiljö kan barnen skapa utmanande lekar som stimulerar deras tänkande och reflekterande i konkreta upplevelser.

LÄSLUST OCH MOTIVATION

Det är viktigt att känna lust i läsande för det är genom att läsa ofta och mycket som eleverna blir goda läsare. Texter spelar en stor roll i barn/elevers vardag. Därför är det viktigt att de texter eleverna läser har en hög grad av läsbarhet och att de kan väcka läslust. En helt avgörande faktor när det gäller motivation när det gäller läsning är att texterna barnen möter är engagerande och meningsfulla. Detta är något skolan arbetar med tillsammans med biblioteket. *Se bilaga 1.*

LÄRARES ROLL – ENGAGEMANG

Lärares viktiga roll i elevens språk-, läs- och skrivutveckling framhålls ofta av forskare. Det handlar om hög kompetens i teori och praktik men också om lärarnas engagemang i elevens läroprocess. Inom läs-och skrivutveckling talas det om två inlärningsmetoder, den syntetiska respektive den analytiska metoden. Den syntetiska metoden innebär att läraren utgår från delar för att gå vidare med helhet. I den analytiska metoden utgår läraren från helheten och bryter ner till mindre delar. Läraren måste uppmärksamma, förstå de strategier som eleven använder för att klara sina uppgifter. Läraren är en av de viktigaste personerna i nybörjarens liv när det gäller anslutning till de läskunnigas förening och vad han gör kan vara avgörande för om barnen skall lyckas eller misslyckas. Relationen mellan lärare

och elev samt lärarens förväntningar på eleverna har stor betydelse för elevernas prestationer. Det allra viktigaste för ett inlärningsvänligt klimat är lärarens acceptering av eleven, samtidigt som denne ser barnets starka och svaga sidor. Det är viktigt att varje elevs förutsättningar och behov tas som utgångspunkt för ett kreativt lärande. Ett sådant förhållningssätt förutsätter en lyhörd, aktiv och ansvarstagande lärarroll.

STRUKTURERAD UNDERVISNING

Forskning är överens om att det är viktigt med strukturerad undervisning för god språk-, läs- och skrivutveckling. Undervisningen ska vara tydlig och systematisk uppbyggd. Lärare måste våga undervisa, lärare ska inte bara vara handledare utan måste också ha en undervisande lärarroll när det gäller att utveckla elevernas läsförståelse. Förmågan att utveckla sitt talspråk (ordförråd och meningskonstruktion) och att förstå texter på olika sätt grundläggs redan i förskolan.

SPRÅKLIGA FÖRMÅGOR

Idag är forskare ganska eniga om vad barn behöver utveckla för att knäcka den skriftliga koden.

Hit hör:

- Fonologisk medvetenhet (om språkljuden)
- Morfologisk medvetenhet (om ord och hur de kan förändras)
- Syntaktisk medvetenhet (om hur satser byggs upp)
- Semantisk medvetenhet (om satsers betydelse)
- Pragmatisk medvetenhet (om hur språket används i olika situationer)

MODERSMÅLSUNDERVISNING OCH STUDIEHANDLEDNING

Flerspråkiga barn i förskolan och förskoleklassen ska ha möjlighet att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål. Elever i grundskolan, grundsärskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan har om vissa förutsättningar är uppfyllda rätt till modersmålsundervisning. Modersmålsundervisningen ger eleven möjligheter att bevara och utveckla sitt modersmål, och den kan därmed vara ett stöd för att bevara och utveckla elevens flerspråkighet och flerspråkiga identitet. Att få tillfälle att använda alla sina språkliga resurser i skolan har en positiv inverkan på elevernas identitetsutveckling, vilket i sin tur påverkar deras möjligheter till framgångsrik kunskapsutveckling. Studiehundledning på modersmålet eller på ett språk som eleven tidigare använt i skolan gör det möjligt för eleven att få stöd av och använda en större del av sin språkliga repertoar i lärandet, än om undervisningen erbjuds främst på svenska.

ÖKA FÖRSTÅELEN FÖR LÄSFORMELNS BETYDELSE

Läs – och skrivförmågan byggs enligt en känd modell av tre komponenter: avkodning, förståelse och motivation. En förenklad läsformel som används inom läsforskningen sedan många år är $L=A \times F$ (Läsning är lika med avkodning gånger förståelse). Motivation är en förutsättning.

AVKODNING

När barn skall lära sig att läsa för första gången är det ordavkodning som står i fokus. Avkodning handlar om att kunna identifiera bokstäverna (grafemen) som representanter för ljud (fonem) i

talspråket och sätta samman dessa till ord som sedan bildar meningar som uttrycker en betydelse. Detta kallas ofta "läsningens tekniska sida". För att förstå vad bokstäverna symboliserar måste läsaren ha fonologisk medvetenhet, det vill säga att kunna urskilja bokstäverna som representanter för ljud i talspråket. När barn har förstått hur detta går till och upplever att de klarar att ljuda sig igenom ord och meningar säger vi ofta att de har "knäckt läskoden", och i regel är det detta vi menar när talar om att barn har lärt sig läsa. I takt med att avkodningen automatiseras utvecklas elevers "läsflyt".

BEGREPP

I skolverkets bedömningsstöd refereras till fyra olika typer av läsning.

- **Logografisk läsning:** Eleven känner igen hela ord, till exempel sitt namn eller vanliga ordbilder som och, hej, jag, men har inte "knäckt läskoden".
- **Enkel ljudning:** Eleven har "knäckt läskoden" och ljudar ihop enskilda ljud till en helhet.
- **Avancerad ljudning:** Eleven ljudar ihop orddelar till en helhet.
- **Ortografisk helordsläsning:** Eleven läser flytande, det vill säga läser ord som helheter.

LÄSFÖRSTÅELSE

Läsförståelsen utvecklas under hela livet. Läsförståelsen infinner sig inte per automatik när eleven kan läsa med flyt. Alla elever behöver arbeta aktivt med att utveckla sin läsförståelse, även de goda läsarna. Det gäller för eleven att ha god läsförmåga, kunna tolka texter, se sammanhang och sortera viktig information. Att förstå sammanhängande texter är vad läsning går ut på.

LÄSSTRATEGIER

I kursplanen i svenska uttrycks att elever från skolstarten ska lära sig strategier. Där nämns lässtrategier för att förstå och tolka texter, strategier för att skriva olika typer av texter samt språkliga strategier för att minnas och lära till exempel att skriva ner något man talat om. *Se bilaga 2.*

Eleverna behöver direkt undervisning av skickliga pedagoger som är väl insatta i hur man bygger upp läsförståelse. Eleverna ska veta vad de ska göra före, under och efter läsningen, dvs. de behöver lära sig en medvetet inriktad studieteknik.

LÄS- OCH SKRIVSVÅRIGHETER

Alla barn och elever vill lära sig att läsa och skriva om de finner det intressant enligt "Att lämna skolan med rak rygg" en rapport från utbildningsdepartementet. De flesta barn och elever lär sig läsa och skriva utan några egentliga problem medan andra får vandra en betydligt mödosammare väg.

Läs och skrivsvårigheter är en övergripande term som omfattar alla svårigheter med att läsa och/eller skriva oavsett orsak. *Se bilaga 2.*

Olika lässvårigheter kräver olika pedagogiska insatser som ska sättas in så tidigt som möjligt. Mats Myrberg professor i specialpedagogik skriver att forskare är ense om att läs- och skrivsvårigheter handlar både om avkodnings- och läsförståelseproblem. Det kan röra sig om exempelvis brister i fonologiska och syntaktiska förmåga, dåligt fungerande lässtrategier, brister i automatisering och läsflyt, men ibland även som en följd av bristande läs- och skrivstimulans i hemmet och skolan. Det är

viktigt att fortlöpande följa elevernas utveckling och dokumentera deras framsteg. Detta ger också en god grund att stå på när någon elev av någon anledning stannar i sin utveckling.

UTREDNING

Enligt skollagen ska alla barn och elever ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Därför är det viktigt att fortlöpande följa elevernas utveckling och dokumentera deras framsteg. I de fall lärare eller annan personal uppmärksammar eller får vetskap om att en elev riskerar att inte utvecklas i riktning mot att nå de kunskapskrav i svenska som minst ska uppnås skall extra anpassningar omedelbart sättas in. De extra anpassningarna som sätts in skall utgå från de identifierade behoven. Om det vid utvärdering eller inom den löpande undervisningen visar sig att de extra anpassningarna ej är tillräckliga eller ej fungerar tillfredsställande ska de förändras eller intensifieras. Om de extra anpassningarna trots detta inte är tillräckliga och eleven fortfarande riskerar att inte nå kunskapskraven görs en anmälan om detta till rektor. Rektor skall skyndsamt se till att elevens eventuella behov av särskilt stöd utreds. (Skollagen 2010:800, 3kap, §8)

HANDLINGSPLAN FÖR SPRÅK-, LÄS- OCH SKRIVUTVECKLING, FÖRSKOLA – GYMNASIET

Tidsperiod	Fokus på / Främjande arbete	Avstämningar
Förskolan	Språklekar Lässtunder Sång och musik Samtal	Inga avstämningar sker på individnivå
Förskoleklass	Bornholmsmaterialet Språklig och fonologisk medvetenhet. Dagliga språklekar, lässtunder och samtal	Hitta språket Resultatet redovisas för rektor i december och maj Fonolek Kan användas som stöd Nya språket lyfter Kan användas som stöd. Vid behov, intensivträning inom klassens ram.
Åk 1	Att väcka läslust. Arbete med språkljuden för att automatisera dessa, Fonem-Grafemkoppling. Knäcka läskoden, avkodning. Samtal i samband med läsande och skrivande. Introduktion av lässtrategier. Språklekar Högläsning Språkutvecklingen/läsutvecklingen	Bedömningsstöd i läs och skrivutveckling Resultaten redovisas för rektor i december och maj. Nya språket lyfter Kan användas som stöd. Vid behov extra träning inom klassens ram. Riktade intensivläsnings perioder för de elever som inte läser till jul.

<p>Åk 2</p>	<p>Hösten börjar med fokus på läs- och skrivträning.</p> <p>Öka elevens läsflyt.</p> <p>Daglig läsning och skrivning för läsglädje och automatisering av läsningen</p> <p>Högläsning</p> <p>Samtal i samband med läsande och skrivande.</p> <p>Arbete med läsförståelsestrategier.</p>	<p>Bedömningsstöd i läs och skrivutveckling Resultaten redovisas för rektor i december och maj.</p> <p>Nya språket lyfter Kan användas som stöd.</p> <p>Vid behov extra träning inom klassens ram om inte avkodningen utvecklats.</p> <p>Möjlighet till intensivläsnings perioder finns varje läsår.</p>
<p>Åk 3</p>	<p>Hösten börjar med fokus på läs- och skrivträning.</p> <p>Läsförståelse/boksamtal – textsamtal.</p> <p>Daglig läsning och skrivning för läsglädje och automatisering av läsningen.</p> <p>Högläsning</p> <p>Samtal i samband med läsande och skrivande.</p> <p>Arbete med läsförståelsestrategier.</p>	<p>Bedömningsstöd i läs och skrivutveckling Resultaten redovisas för rektor i december.</p> <p>Nya språket lyfter Kan användas som stöd.</p> <p>Nationella prov under perioden mars-maj.</p> <p>Vid behov extra träning inom klassens ram om inte avkodningen utvecklats.</p> <p>Möjlighet till intensivläsning perioder finns varje läsår.</p>
<p>Åk 4</p>	<p>Hösten börjar med fokus på läs- och skrivträning.</p> <p>Läsförståelse/boksamtal – textsamtal.</p> <p>Högläsning</p> <p>Genrer - strukturer</p> <p>Att eleverna får synliggöra sin kunskap och förståelse inom olika ämnesområden genom skrivandet.</p> <p>Bidra till att bredda och fördjupa språkkunskaper hos eleverna i alla ämnen.</p>	<p>Nya språket lyfter</p> <p>Resultaten redovisas för rektor i december och maj.</p> <p>Vid behov extra träning inom klassens ram om inte avkodningen utvecklats.</p> <p>Möjlighet till intensivläsnings perioder finns varje läsår.</p>

<p>Åk 5</p>	<p>Hösten börjar med fokus på läs- och skrivträning.</p> <p>Läsförståelse/boksamtal – textsamtal.</p> <p>Att eleverna får synliggöra sin kunskap och förståelse inom olika ämnesområden genom skrivandet.</p> <p>Bidra till att bredda och fördjupa språkunnigheten hos eleverna i alla ämnen.</p>	<p>Nya språket lyfter</p> <p>Resultaten redovisas för rektor i december och maj.</p> <p>Vid behov extra träning inom klassens ram om inte avkodningen utvecklats.</p> <p>Möjlighet till intensivläsnings perioder finns varje läsår.</p>
<p>Åk 6</p>	<p>Hösten börjar med fokus på läs- och skrivträning.</p> <p>Läsförståelse/boksamtal – textsamtal.</p> <p>Att eleverna får synliggöra sin kunskap och förståelse inom olika ämnesområden genom skrivandet</p> <p>Bidra till att bredda och fördjupa språkunnigheten hos eleverna i alla ämnen.</p>	<p>Nya språket lyfter</p> <p>Nationella prov i åk 6</p> <p>Vid behov extra träning inom klassens ram om inte avkodningen utvecklats.</p> <p>Möjlighet till intensivläsnings perioder finns varje läsår.</p>
<p>Åk 7-9</p>	<p>Läsa Läsorienterad- och textorienterad läsförståelse.</p> <p>Skriva Berättande, beskrivande, argumenterande och informerade texter.</p> <p>Tala (Kommunicera) Muntlig och skriftlig kommunikation.</p> <p>Lyssna (Reflektera) Tolka, kritiskt granska och värdera.</p>	<p>Språket på väg Kan användas som stöd</p> <p>Nationella prov i åk 9</p> <p>Undervisande lärare beslutar om ev. övriga kartläggningsmaterial i svenska.</p> <p>Resultatet redovisas till rektor.</p>
<p>Gymnasiet</p>	<p>Läsa Läsorienterad- och textorienterad läsförståelse.</p> <p>Skriva Berättande, beskrivande, argumenterande och informerade texter.</p> <p>Tala (Kommunicera) Muntlig och skriftlig kommunikation.</p> <p>Lyssna (Reflektera) Tolka, kritiskt granska och värdera.</p>	<p>Nationella prov i svenska/sva, kurs 1 och 3</p> <p>Undervisande lärare beslutar om ev. övriga kartläggningsmaterial i svenska.</p>

<p>Nyanlända <i>Med nyanländ elev avses den som har varit bosatt utomlands och som numera är bosatt här i landet eller ska anses bosatt här och som har påbörjat sin utbildning här efter höstterminens start det kalenderår då hon eller han fyller sju år. En elev ska inte längre anses vara nyanländ efter fyra års skolgång här i landet. Se bilaga 5</i></p>	<p>Det är viktigt att bedömningen av läsutvecklingen koncentreras kring om eleven kan läsa och tala om innehållet utan krav på språklig korrekthet. På samma sätt ska bedömningen av elevens skrivutveckling i första hand ta fasta på vad eleven klarar av att förmedla och i andra hand om detta görs korrekt rent formellt.</p> <p>Genom samarbete med modersmålläraren kan läraren få en bredare förståelse för elevens läs- och skrivutveckling.</p>	<p>Skolverkets kartläggningsmaterial</p> <p>Steg 1 och Steg 2 litteracitet</p> <p>När eleven börjar skolan, förberedelseklass eller förskoleklass.</p> <p>Bygga svenska</p> <p>1-3, 4-6, 7-9 och gymnasieskolans introduktionsprogram.</p>
<p>Utredning</p> <p><i>Om lärare, elevhälsa och rektor bedömer att en pedagogisk utredning av läs- och skrivsvårigheter behöver genomföras.</i></p>	<p>Enligt barnkonventionen § 12 har barnet rätt att uttrycka egna åsikter i alla frågor som rör honom eller henne. Barnets åsikter ska beaktas med hänsyn till dess ålder och mognad. Det är mycket viktigt att tänka på detta när man gör utredningen.</p>	<p>Utredningen fokuserar på följande områden:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Allmän språklig förståelse (t.ex. hörförståelse, ordförråd artikulation, muntlig framställning) • Fonologisk medvetenhet • Ordavkodning (t.ex. ord, nonord) • Läsning (t.ex. läshastighet, läsförståelse) • Skrivning (t.ex. rättstavning, fri skrivning) • Övrigt (t.ex. ordmobilisering)

LITTERATURTIPS!

Finns att låna i Språkverkstaden på Älvstranden Bildningscentrum.

- Gear Adrienne, Att skriva faktatexter
- Gear Adrienne, Att läsa faktatexter
- Gibbons Pauline, Stärk språket stärk lärandet
- Gibbons Pauline, Lyft språket lyft tänkandet
- Goldberg Gravity, Att utveckla självständiga läsare- dynamiskt mindset
- Hemmingsson Ingegerd, 27 Glada kliv för ett lättare liv (läs- och skrivutvecklingsschema)
- Jönsson Bodil, Englund Göta, Att lära barn läsa
- Lundberg Ingvar, God Läsutveckling
- Lundberg Ingvar, God Skrivutveckling
- Lundberg Ingvar, Läsningens psykologi och pedagogik
- Lundberg Ingvar, Sterner Görel, Före Bornholmsmodellen språklekar i förskolan

- Lundberg Ingvar, Strid Anna
- Roe Astrid, Läsdidaktik – efter den första läsinläringen
- Svensson Gudrun, Transspråkande i praktik och teori
- <http://modersmal.skolverket.se/images/stories/pdf/Sprakportfolio0809.pdf>
- Westlund Barbro, Att undervisa i läsförståelse
- Westlund Barbro, Att bedöma elevers läsförståelse
- Westlund Barbro, Aktiv läskraft Fkl-åk3
- Westlund Barbro, Aktiv läskraft mellanstadiet
- Westlund Barbro, Aktiv läskraft högstadiet

Bilaga 1

FYRA GRUNDLÄGGANDE LÄSSTRATEGIER

-FYRA LÄSARROLLER

- Förutsäga, överblicka och se framåt

*Spådamen Julia /
Upptäcktsresanden*

- Ställa frågor, undra

*Nicke Nyfiken /
Reportern*

- Reda ut oklarheter, upptäcka

*Fröken Detektiv /
Detektiven*

- Sammanfatta

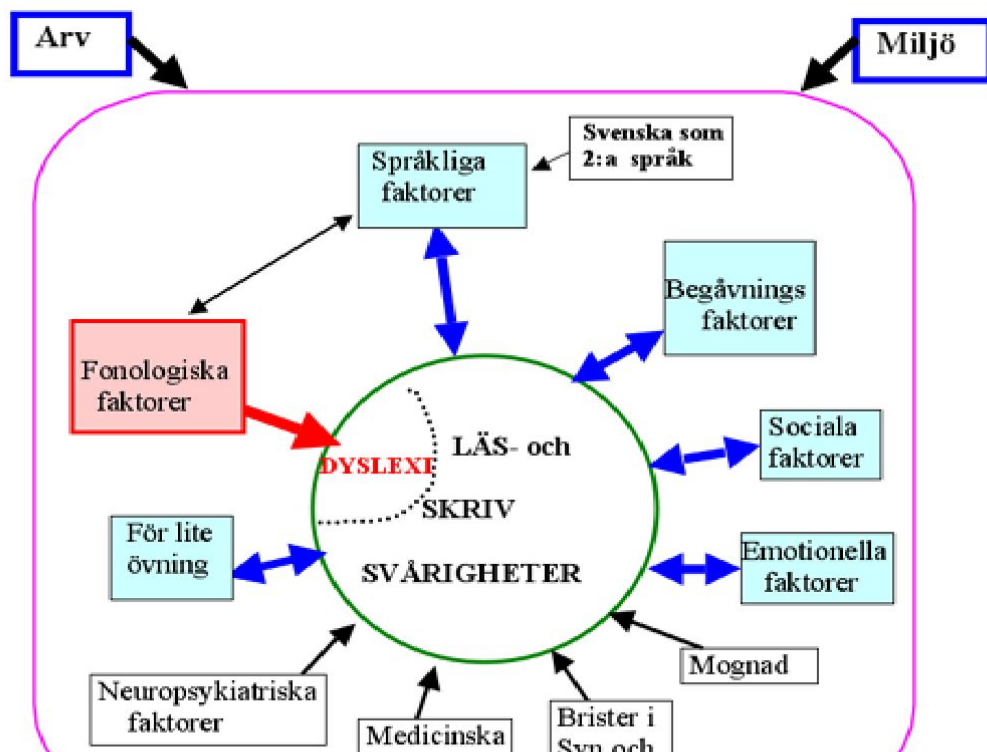
*Cowboy-Jim med
lasso /
Nyhetsuppläsaren*

Bilaga 2

HUR KAN VI SE PÅ LÄS- OCH SKRIVSVÅRIGHETER OCH DYSLEXI? AV CHRISTER JACOBSON

Det är många faktorer som påverkar barns läsförmåga. Ett sätt att beskriva olika faktorerers inverkan är att utgå från en modell. Modellen nedan beskriver ett urval av faktorer som anses viktiga för att bättre förstå svårigheter i läsning och skrivning. Om vi börjar med den gröna cirkeln i mitten så symboliserar den alla personer som har läs- och skrivsvårigheter. Denna grupp är förstås mycket brokig och består av alla, barn och vuxna, med olika former och olika grader av läs- och skrivsvårigheter. I några svenska uppskattningar talar man om att ca 20-25% av den vuxna befolkningen har läs- och skrivsvårigheter (IALS-undersökningen samt uppgifter från FMLS). I den inre cirkeln har även en särskild undergrupp, dyslektikerna, markerats med en streckad linje. Linjen är

streckad för att antyda att gränsen mellan dyslexi och allmänna läs- och skrivsvårigheter är oskarp.

Figur 1. Modell över ett antal faktorer som beskriver läs- och skrivsvårigheter och Dyslexi.

Läs- och skrivsvårigheter skall ses i en samhällelig och pedagogisk ram